

DOI: 10.55643/fcaptr.3.68.2026.5178

ЦИФРОВІ ФІНАНСИ ЯК ВИКЛИК РИНКОВІЙ ЛОГІЦІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Валерія Корнівська

д.е.н., старший науковий співробітник сектору цифрової економіки відділу економічної теорії, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», Київ, Україна;
 e-mail: vkornivska@ukr.net
 ORCID: [0000-0002-0348-0404](https://orcid.org/0000-0002-0348-0404)
 (Corresponding author)

Олег Яременко

д.е.н., професор, завідувач сектору інституційної економіки відділу економічної теорії, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», Київ, Україна;
 ORCID: [0000-0001-7227-8106](https://orcid.org/0000-0001-7227-8106)

АНОТАЦІЯ

Глобальний цифровий фінансовий трансформаційний перехід доцільно інтерпретувати не як лінійне продовження процесів технологічної модернізації фінансового посередництва, а як якісно новий етап еволюції системи економічних відносин. У його межах фінансова послуга інституціоналізується в повсякденних практиках економічних агентів і набуває статусу невід'ємного компонента їхньої соціально-економічної взаємодії. Водночас попри значний потенціал цифрових фінансових технологій щодо зростання ефективності фінансової системи, притаманні їм внутрішня суперечливість і складна конфігурація взаємодії з ринковими інститутами та суб'єктами свідчать про актуалізацію перетворювального соціоінституційного впливу цифрових фінансів і формування нової моделі господарювання. Остання характеризується поєднанням інноваційної динаміки зі зростанням структурних і поведінкових ризиків і зумовлює необхідність концептуального переосмислення її економічних і соціальних наслідків.

Метою роботи є обґрунтування зміни статусу фінансових установ за цифрового переходу та характеристика їхнього відокремленого положення щодо наявної інституційної системи, що засвідчує зародження нової неринкової моделі економічних відносин, заснованої на автономності цифрових екосистем, алгоритмічному домінуванні та цифровій владі.

Результати дослідження засвідчили, що рівень інституційної зрілості середовища не є вирішальним детермінантом розвитку цифрових фінансів, оскільки вони можуть ефективно функціонувати й у межах юрисдикцій із усталеною регуляторною архітектурою, і в умовах її інституційної неповноти за умови наявності споживчого попиту на відповідні фінансові послуги, який, своєю чергою, значною мірою формується під впливом і контролем самих цифрових фінансових установ. У роботі показано, що автономний характер цифрових фінансів доводить їхню особливу природу як специфічного джерела економічної влади, виявляє зміни їхнього інституційного статусу й функціональної ролі від інструментальної та ринково-опосередкованої до перетворювальної та неринкової за своїми основними характеристиками. Синтез автономності, самодостатності цифрових фінансів та їхні специфічні ролі в конструюванні суб'єктної поведінки та соціального характеру зумовлюють потребу переосмислення філософії регулювання цифрового фінансового переходу. Її визначальними складовими мають бути: використання екосистемного підходу в регулюванні; формування уявлення про фінансову послугу як органічно інтегровану в економічне та соціальне буття, а не як зовнішній інструмент; визнання модеративного впливу цифрових фінансових інституцій на суб'єктну поведінку, контроль за цифровою залежністю споживачів, зміни нагляду.

Ключові слова: цифрові фінанси, інституційне середовище, соціоінституційні трансформації, суб'єктна поведінка, соціальний характер, перетворювальний характер цифрових фінансів, регулювання

JEL Класифікація: G21, G29, O16, O31

ВСТУП

Глобальний цифровий фінансовий трансформаційний перехід розвивається вже не перше десятиліття. Логіко-історично й технологічно детермінований, він акумулює результати всієї попередньої еволюції фінансового посередництва, орієнтованої на

Received: 11/02/2026

Accepted: 13/05/2026

Published: 30/06/2026

© Copyright
 2026 by the author(s)

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

граничне зближення фінансової послуги з її користувачем — аж до її безшовного й майже непомітного вбудовування в повсякденні практики сучасної людини.

Цифрові технології надали підстави, щоб створити світ фінансів інклюзивним, мобільним, ефективним, транспарентним – таким, що робить економічну та соціальну активність найбільш адекватними сучасним вимогам і викликам, – із мінімальними транзакційними витратами адаптації до просторово-часових умов діяльності.

Цифрові фінансові технології мають складну та суперечливу природу: сприяючи економічному зростанню, вони водночас дедалі виразніше демонструють неоднозначність своїх характеристик і механізмів взаємодії з інститутами ринку, що виявляє новизну сучасної системи господарських відносин.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Цифрові фінансові технології — це, перш за все, шлях до зростання фінансової інклюзії. Провідну роль у формуванні глобального порядку денного щодо фінансової інклюзії відіграє Світовий банк, який ініціює масштабні цілі в цій царині та системно працює над їх досягненням. Світовий банк (2020) уперше проголосив стратегічну мету забезпечення універсальної фінансової інклюзії дорослого населення світу. Це означало не лише збільшення кількості банківських рахунків, а й забезпечення можливості використовувати фінансові сервіси, необхідні для повноцінної участі в економіці.

З моменту активізації їх упровадження у 2010-х роках цифрові фінанси розглядали не тільки як зручний інструмент для надання фінансових послуг, а і як фактор зростання фінансової та економічної ефективності. Організація Об'єднаних Націй трактує цифрові фінанси як комплекс інструментів і механізмів, застосування яких сприяє подоланню бідності (ООН, 2016). Доступність, зручність цифрових фінансів має сприяти економічному зростанню, це доводять роботи Peterson K. Ozili (2018), (2023), Yang Liu et al. (2021), Siti Nurazira et al. (2024) та багато інших.

Цифрові фінанси продемонстрували свою спроможність ефективно впорядковувати економічні процеси в умовах високої невизначеності й макроекономічної нестабільності. Це підтвердили й період економічного спаду, спричиненого пандемією COVID-19, і ситуація глибокої дестабілізації господарської системи внаслідок російсько-української війни. Дослідження Chynyt'ska I., Bohrinovtseva L. (2023) доводить, що війна стала саме тим глибинним фактором, що активізував процеси цифровізації у фінансовому просторі України.

Цифрові фінансові технології впливають на розвиток соціальної сфери, Jie Li et al. (2020) проаналізували, як цифрові фінанси збільшують споживання найбідніших верств населення. Kattan-Rodríguez i Galindo-Manrique (2025) показали, як цифрові фінансові технології сприяють соціальній усталеності.

Водночас, незважаючи на заявлену егалітарність цілей цифрового впровадження, практика цифрового фінансового розвитку демонструє, що представники різних соціальних груп мають різний доступ до цифрових благ і навіть рівноправний доступ до цифрового обслуговування не означає априорі позитивних ефектів використання цифрових сервісів. Вигодами стрімкого розвитку цифрових технологій, як показали дослідження World Bank (2016), скористалися переважно заможні, кваліфіковані та впливові люди.

Цифрова нерівність розвивається й на мікро-, і на макрорівні, про що зокрема свідчить робота Trofymenko et al. (2023), у якій на основі комплексної оцінки асиметрії цифрового розвитку регіонів світу з використанням інтегральних показників було визначено регіони-лідери цифрового розвитку та показані фактори істотного світового цифрового розриву й нерівності.

Тенденції зростання цифрової нерівності доводять, що цифрові трансформації, як і багато попередніх перехідних етапів в історії західного суспільства, вкладаються в загальну історичну логіку, коли першими отримують вигоду від трансформаційного процесу його ініціатори та власники економічних ресурсів, потім поступово успіх нового технологічного, економічного, цивілізаційного переходу поширюється на маси (Carlota Perez, 2010). При цьому швидкість позитивної цифрової економічної дифузії буде прямо залежати від якості інституційного середовища.

Цифрові трансформації доводять, що інститути мають значення (North, 1990) і різниця інституційних умов зумовлює неоднакові поточні економічні ефекти цифрового переходу для різних країн. У країнах, що розвиваються, з неусталеним інституційним середовищем, із мінімальним захистом прав споживачів і незахищеним інвестиційним простором цифрові фінанси стають істотним викликом для населення (Brailovskaya et al., 2021), (Dupas et al., 2022), зумовлюючи боргові проблеми домогосподарств і банкрутства фінтех-стартапів. У розвинутих країнах цифрові фінанси стають стратегічним напрямом розвитку не тільки для зростання фінансової інклюзії (Preziuso et al., 2023), а й для економічного зростання та працевлаштування людей (Regulation EU, 2023).

Головне, що об'єднує всі країни в наявних результатах цифрового переходу, – це те, що цифрова фінансова галузь отримує максимальні економічні зиски від використання новітніх технологій порівняно з іншими економічними галузями. Це зокрема доводять дані Mckinsey (2023, 2024), Reuters (2024). Цифрові фінанси підтримані світовими фінансовими інституціями та є результатом активно впроваджуваної сьогодні цифрової ідеології (Kornivska, 2025).

Цифрова ідеологія, що спочатку осмислювала цифровий рух, намагалася описати нову картину світу, змальовану передовими технологіями, створювала прогнози інноваційно-домінувального майбутнього, сьогодні розвивається як пропаганда інваріантності цифрових трансформацій для об'єднання людей у цифровому русі. Наріжною засадою цифрової ідеології стає переважання поглядів на цифровий світ як закономірний неодмінний етап еволюції з притаманним йому прагненням людини отримати технологічні можливості для найбільш повної реалізації її потенціалу й усіх видів економічних і соціальних потреб.

На практиці панування цифрової ідеології має вигляд авангардного розвитку прогресистських поглядів на можливість реалізації будь-яких суб'єктних цілей у різних економічних і соціальних царинах за зростання участі технологій у процесі ухвалення рішень. Технологічно детерміновані механізми ухвалення рішень зумовлюють підвищену економічну ефективність, водночас це супроводжується розгортанням алгоритмічної дилеми: загостренням етичних питань у результаті зростання ролі алгоритмів в ухваленні рішень. Так, використання цифрових технологій у процесі кредитного скорингу нерідко призводить до дискримінації, непрозорого ухвалення рішень; своєю чергою відсутність прозорості підриває довіру та підзвітність. Шляхи забезпечення справедливості, прозорості та підзвітності фінансових систем в епоху ШІ розкривають у своїй роботі Lakshminarayanachar et al. (2024).

У фінансовій царині посилення алгоритмічного компонента в процесах ухвалення рішень є елементом загальної парадигми розвитку персоналізованих цифрових фінансових послуг. Делегування функцій вибору та відповідальності технологічним системам здійснюється не лише на рівні фінансових інституцій, а й на рівні споживачів, зокрема через впровадження практик алгоритмічного «нуджингу» (підштовхування, м'якого спрямування на потрібний напрям у процесі ухвалення рішень), необхідних для формування бажаних для фінансових установ моделей споживчої поведінки.

Зазначені процеси не є принципово новими для практик управління споживчою поведінкою: ще в другій половині ХХ століття вони були концептуалізовані Baudliard J. (1981), Fromm E. (2007) та іншими мислителями в межах соціологічного й психологічного осмислення суспільства споживання. Однак у сучасних умовах цифрові технології істотно розширюють інструментарій формування та контролю споживчих практик на тлі подальшої редукції економічної активності ринкових суб'єктів і спрощення їхнього економічного статусу до ролі споживачів. Сутність нинішнього етапу еволюції кастомізованого суспільства споживання полягає в наданні технологіям функції постійного нагляду за споживачем, що зумовлює становлення нового типу капіталізму, означеного Zuboff Sh. (2019) як наглядовий капіталізм.

У системі відносин наглядового капіталізму головними акторами стають технологічні еліти. Головним об'єктом впливу – людина, уражена технологією, – homo impressed (Kornivska, 2025), зручний споживач послуг.

Тому сьогодні все частіше лунають заклики до створення умов цифрової справедливості, боротьби з маніпулятивним дизайном, алгоритмічною непрозорістю і комерційними практиками, що викривлюють автономію суб'єкта, зокрема це продемонстровано в роботі Namysłowska (2025).

Підсумовуючи викладене, доцільно констатувати таке. Цифрові фінанси виконують провідну роль у забезпеченні фінансової інклюзії — залученні суб'єктів до системи фінансових відносин. Залежно від інституційного середовища вони здатні й стимулювати економічне зростання та сприяти розв'язанню соціальних проблем, і виступати чинником соціально-економічної нестабільності, зокрема у вимірах соціальної усталеності й соціальної мобільності. Наслідки впровадження цифрових фінансових технологій мають асиметричний характер і проявляються нерівномірно й на мікро-, і на макрорівні. Водночас саме фінансова галузь отримує найбільші вигоди від цифрової трансформації порівняно з іншими секторами економіки.

Попри загалом позитивний вплив цифрових фінансів на економічну активність, зворотним боком їх поширення стає актуалізація алгоритмічної дилеми й на боці пропозиції фінансових послуг, і в процесах формування попиту.

Особливий технологічний вплив цифрових фінансів на всі царини економічного та соціального буття дозволяє обґрунтувати їхню сутнісну характеристику, що полягає в перетворенні їх на інституційно значущий компонент для реалізації технологічними елітами функції модератції економічної поведінки ринкових агентів у різних царинах на основі застосування спеціалізованих техносоціальних механізмів впливу.

Активізація використання цих механізмів для впливу на процеси ухвалення суб'єктних рішень, на його вибір дає підстави припустити, що в межах системи цифрових фінансів розвиваються конструкції неринкового впливу, не властиві класичній ринковій моделі координації господарської діяльності, яка ґрунтується на цінових сигналах і конкуренції. Безпосередній техносоціальний вплив цифрових фінансів слугує індикатором неринковості нової системи, складовим елементом якої вони виступають, що, своєю чергою, зумовлює необхідність розглядати цифрові фінанси як автономні по відношенню до чинної інституційної системи. Посилення техносоціального впливу цифрових фінансових інституцій як інструмента координації операційної активності ринкових суб'єктів дає підстави твердити про зміни статусу фінансових установ за цифрового переходу.

Для обґрунтування формування нової конфігурації економічних відносин скористаємося надбаннями логіко-історичної методології, заснованої в тому числі на використанні найкращих теоретико-методологічних практик суспільних наук у контексті виявлення ідеологічного підґрунтя для переформатування цифрових фінансів з установ сервісного характеру на інституційно значущий перетворювальний феномен. Сучасне кастомізоване суспільство споживання філософськи та етично ґрунтується на модерному сприйнятті феномену індивідуальності як піднесенні, перебільшенні всіх індивідуальних людських прагнень і потенцій (Baudliard J., 1981). Уважаємо, що в нинішніх умовах фінансового середовища використання відповідних ідеологічних настанов призвело до формування практики персоналізованого надання цифрових фінансових послуг, параметри яких адаптуються з урахуванням бажань і профілю окремого суб'єкта, забезпечуючи для нього максимально сприятливі умови.

Кастомізованість як головне деклароване досягнення та перевага сучасного світу цифрових фінансів – це максимально індивідуалізований підхід до цифрового фінансового обслуговування на основі всеосяжного володіння інформацією про економічний і соціальний досвід клієнта (FinTech trends, 2025).

У процесі надання кастомізованої послуги, використовуючи досягнення нейромаркетингу, цифрова фінансова установа формально обслуговує індивідуалізованого налаштованого споживача, фактично ж вона керує його фінансовими рішеннями, що в академічній літературі розглядають як проблему алгоритмічного підштовхування (Namysłowska, 2025). Споживацька зручність і вигідність індивідуалізованої фінансової послуги насправді грає на користь зростання індивідуальної вигоди фінансової установи й укорінює її інформаційну домінантність, переважання над споживачем фінансових послуг у контексті реалізації економічної активності, забезпечує зростання залежності клієнта від фінансової установи, робить її наглядачем за економічною активністю споживача (Shoshana Zuboff, 2019).

Неочевидним, але наріжним результатом створення позитивного враження споживачів від використання технологій є приховування первісної й визначальної непаритетності відносин між фінансовим посередником і його клієнтом, заснованої на істотній природній інформаційній асиметрії між фінансовою установою та споживачем фінансових послуг. В умовах використання передових досягнень моделювання на основі Великих даних інформаційна асиметрія збільшується й проявляється в корекції поведінки клієнта в потрібному фінансовій установі напрямі (Shoshana Zuboff, 2019) аж до зміни соціального характеру.

Fromm E. (2007) обґрунтовував соціальний характер як патерни поведінки, притаманні більшості представників суспільства на певному історичному етапі за наявних інституційних умов. Застосування підходів Фромма в поєднанні з дослідженнями впливу цифрових фінансів на поведінку дозволяє дійти висновку, що сьогодні соціальний характер трансформується в тому числі й під впливом цифрових фінансових технологій. Дослідження цифрових фінансів у контексті поведінкової економіки (Yahya et al., 2025) показують складні взаємозв'язки між фінансовою доступністю, фінансовою грамотністю, рішеннями про отримання онлайн-кредитів та імпульсивною споживчою поведінкою й демонструють істотні зміни в економічній і фінансовій поведінці так званого цифрового покоління. Zhang W. (2025) показує, що цифрові фінанси значно підвищують онлайн-споживання молоді завдяки покращеній зручності платежів, доступності кредитів і розширеним сценаріям споживання. Останні дослідження Faraz N., Anjum A. (2025) щодо впливу цифрових фінансів на споживчу поведінку, імпульсивні покупки й загалом процеси ухвалення рішень споживчого характеру свідчать про істотні зміни останніх, зростання їхньої поверховості, прискореності, незваженості.

Систематизуючи представлені дослідження, варто визнати, що сьогодні цифрові фінанси стають системою інститутів, що трансформують економічну й соціальну поведінку людини, маючи в арсеналі необмежений потенціал технологій і сучасних соціальних наук.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є обґрунтування зміни статусу фінансових установ за цифрового переходу та характеристика їхнього відокремленого положення щодо наявної інституційної системи, що засвідчує зародження нової неринкової моделі

економічних відносин, заснованої на автономності цифрових екосистем, алгоритмічному домінуванні та цифровій владі.

У цьому контексті в роботі поставлені такі завдання.

1. Довести, що механізми техносоціальної дії та породжувані ними соціоінституційні наслідки засвідчують формування нової конфігурації економічних відносин, за якої фінансові установи (традиційно допоміжні інститути ринкового господарства) набувають переважного перетворювального статусу, оскільки здійснюють всеосяжний вплив на людину, процеси її соціалізації, економічну поведінку й конструювання ідентичності, формуючи нову економічну логіку неринкового характеру.
2. Проаналізувати розвиток цифрових фінансів в Україні крізь призму загального рівня інноваційної спроможності та чинної інституційної ефективності з метою обґрунтування й специфічного статусу цифрових фінансів, і господарської системи, що перебуває на етапі становлення.

МЕТОДИ

Поєднання логіко-історичної методології з надбаннями соціальної психології застосовано для розкриття глибинного соціоінституційного впливу цифрових фінансів та обґрунтування їхньої актуальної перетворювальної природи.

Підходи інституційного аналізу поряд зі статистичними методами використані для характеристики сучасного стану інституційного розвитку в Україні в контексті обґрунтування особливостей розвитку цифрового фінансового впровадження по відношенню до наявної інституційної ефективності в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ

В умовах зростання технологічного потенціалу цифрові фінанси формуються як сукупність інституційно значущих елементів економічної системи, вплив яких детермінує трансформацію поведінкових моделей економічних агентів. Оскільки тенденції глибоких змін у споживчій поведінці сьогодні можна спостерігати й у розвинених країнах, і в країнах, що розвиваються, поза залежністю від впливу визначеного інституційного середовища, то можна констатувати, що цифрові фінансові технології усереднено стимулюють споживацькі настрої та фінансово орієнтовані патерни.

Споживацькі настрої, підбурені актуальним зростанням невизначеності, налаштовують суб'єкта споживати тут і зараз. Абстрактна реальність, обмежена координатами власних короткострокових мотивацій, неконкретизована об'єктивними умовами зростання глобальної дестабілізації стає хистким підґрунтям для операційної активності.

Зазначені тенденції дедалі виразніше вказують на недостатнє усвідомлення суб'єктом довгострокових наслідків рішень, що ухвалюються сьогодні, а також пов'язаних із ними колективних ризиків деформації інституту солідарності як механізму узгодження індивідуальних і колективних мотивацій діяльності.

Мобільність, зручність, клієнтоорієнтованість цифрових фінансів сприяла істотним змінам у сучасному соціальному характері. Соціоінституційний вплив цифрових фінансових технологій стає все значнішим і всеосяжним, оскільки розгортається аж до вкорінення суб'єктної та інституційної пасивності перед владою цифрових гігантів, до зростання економічної апатії, до втрати економічної суб'єктності, оскільки споживач фінансових послуг завжди готовий ухвалити запропоноване цифровою технологією фінансове рішення. Під впливом цифрових фінансових технологій на тлі зростання їхньої домінантної ролі в економічному та соціальному бутті згортаються процеси економічної соціалізації через нівелювання відповідальності, відбувається редукція економічної ролі людини, розвивається десолідаризація економічного буття, нівелюється економічна свобода.

У контексті впливу на людину цифрові фінанси отримують соціалізуючий статус системи інститутів, що утворює особистість, формує соціальний характер і в цій ролі розгортає свої можливості соціоінституційного впливу впритул до формування визначених людських рис, поряд із класичними інститутами соціалізації, такими як родина, школа, професійне середовище.

Це свідчить про фундаментальну перебудову ролі фінансових інститутів за цифрового переходу, що полягає в їх трансформації з обслуговуючої системи до перетворювальної й доводить глибину сучасного трансформаційного процесу, за якого вибудовується нова конфігурація економічних відносин неринкового характеру.

Проаналізуємо, як цифрові фінанси вбудовуються в наявну інституційну систему та якою мірою вони залежать від загального інноваційного, інституційного стану країни на прикладі української фінансово-інституційної системи координат.

Розвиток цифрових фінансів в Україні вирізняється авангардним характером й у межах національної економічної системи, і в міжнародному контексті. Цифрові механізми надання фінансових послуг активно функціонують в національному економічному середовищі й поглиблюють інтеграцію до світового фінансово-технологічного простору, стимулюючи розвиток інноваційних рішень для розширення фінансової інклюзії.

Про зростання ролі цифрових фінансів в Україні свідчать дані Національного банку України (2026) щодо роботи системи електронних платежів (СЕП). Протягом 2025 року через СЕП здійснено 595,1 млн платежів на загальну суму 273,6 трлн грн. Це більше на 23% за кількістю та на 13,5% за обсягом порівняно з 2024 роком. Середній час здійснення платежів через СЕП – кілька хвилин; більш як 90% миттєвих переказів здійснено швидше, ніж за три секунди.

За даними НБУ (2025) 2024 року платіжні переваги українців були на боці безготівкових операцій (Таблиця 1).

Таблиця 1. Структура платіжних інструментів 2024 року. (Джерело: створено на основі даних: National Bank of Ukraine. (January, 2026). Payments and settlements)

Показник	Значення показника
Кількість операцій із використанням платіжних карток, емітованих українськими банками та фінансовими установами	8 654,4 млн
Загальна сума операцій із використанням платіжних карток, емітованих українськими банками та фінансовими установами	6 577,4 млрд
Відсоток платежів, здійснених в Україні (від кількості всіх операцій із картками)	91,8%
Відсоток платежів, здійснених в Україні (від суми всіх операцій із картками)	90,1 %
Кількість безготівкових операцій, здійснених в Україні та за кордоном	8 184,8 млн
Сума безготівкових операцій, здійснених в Україні та за кордоном	4 243,5 млрд грн
Частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток за сумою в загальній сумі операцій із платіжними картками	64,5%
Частка безготівкових операцій за кількістю	94,6%

Дані НБУ (2025) показують також, що протягом 2024 року продовжувала зростати кількість *безконтактних* активних платіжних карток: у грудні 2024 порівняно з груднем 2023 року їх кількість збільшилася на 14% – до 35 млн карток; 60% активних платіжних карток – безконтактні; у грудні 2024 року порівняно з груднем 2023 року кількість токенизованих платіжних карток (NFC-технологія) збільшилася на 33% – до 16,5 млн: токенизованою є кожна четверта активна платіжна картка. У результаті приблизно 95% від кількості та суми безготівкових операцій у торговельній мережі 2024 року здійснювали з використанням безконтактної технології.

Дослідження VISA (2025) показало, що електронні платежі зараз є нормою для українських споживачів (Таблиця 2): 95% українських споживачів використовують цифрові способи оплати, і роль готівки продовжує зменшуватися. Незважаючи на зростання кіберзлочинності в сучасному цифровому світі, довіра українців до електронних транзакцій залишається стійкою.

Таблиця 2. Способи оплати, що переважали в українських споживачів 2024 року. (Джерело: складено на основі даних: Visa Stay Secure Study 2025: 80% of Ukrainians mostly or completely trust digital payments (2025))

Показник	Значення показника
Відсоток українських споживачів, що використовують цифрові способи оплати	95%
Відсоток грошових переказів через мобільні банківські додатки	76%
Відсоток онлайн-платежів картками	67%
Відсоток мобільних платежів через цифрові гаманці або QR-коди	63%
Відсоток споживачів, що цінують можливість платити будь-де та будь-коли	84%
Відсоток споживачів, що повідомляють, що цифрові платежі швидші та простіші	81%
Відсоток споживачів, що не носять із собою готівки та не користуються банкоматами	68%
Відсоток споживачів, що повідомляють, що новини про кібершахрайство не впливають на використання цифрових платежів	55%
Відсоток споживачів, що переважно або повністю довіряють цифровим платежам	80%

Важливим фактором активізації розвитку цифрових фінансів в Україні є зростання ринку e-commerce, який за даними Forbes (2026) 2025 року зріс на 7%; сума куплених 2025 ро товарів склала 256 млрд грн.

Український простір цифрових фінансів демонструє прихильність до соціальних стандартів діяльності: 2024 року в Україні запрацювала перша інклюзивна банківська картка для людей із порушенням зору «Відчуй. Ми поруч», розроблена Unex Bank, Mastercard та Українським Червоним Хрестом (2024) і призначена для виплат благодійної допомоги.

Україна розвивається як активний учасник криптовалютного ринку. За даними аналітичної платформи BitVO (2025), Україна посіла четверте місце в глобальному рейтингу держав за кількістю bitcoin-резервів, 2025 року в Україні 46 300 біткоїнів; на 1-3 місцях США, Китай, Велика Британія. Згідно з рейтингом Chainalysis (2025), Україна стабільно входить до десятки країн щодо впровадження криптовалют і 2025 року вона посіла 8 місце, її випередили Індія, США, Пакистан, В'єтнам, Бразилія, Нігерія, Індонезія. Згідно з даними UA Consulting (2025), криптовалютний ринок України 2025 року оцінювали в 169,56 млн доларів США (2024 року – 141,3 млн доларів США), він зростає з середньорічним темпом 20%, його розвиткові сприяють головно платформи WhiteBIT і Kuna.

Дані Каталогу фінтех-компаній України (2025), підготовленого Українською асоціацією фінтех та інноваційних компаній, демонструють добре розвинений ринок (Таблиця 3); галузями фінтеху з найбільшим потенціалом для лідерства в Україні вважають платежі та цифрові гаманці, відкритий банкінг і API-рішення, блокчейн і криптотехнології, кредитування та альтернативне фінансування, регтех, insurtech, wealthtech.

Українські фінтех-компанії широко представлені на міжнародних ринках (Каталог фінтех-компаній України, 2025): 80% працюють у ЄС, 40% — у Європі, 35% — в Азії, 35% — у США, 18% — у Великій Британії, 10% — в Африці; є компанії, що працюють на Близькому Сході та Латинській Америці.

Таблиця 3. Індикатори розвитку фінтех-компаній України 2025 року. (Джерело: створено на основі даних: *The Ukrainian fintech catalog 2025. Ukrainian Association of Fintech and Innovation Companies*)

Показник	Значення
Загальна вартісна оцінка ринку	1,5 млрд дол. США
Кількість компаній, що працюють на ринку	257 одиниць
Частка компаній, що фінансуються виключно власним коштом	84%
Компанії, що базуються в Києві	78%
Компанії, що працюють на міжнародному ринку	38%
Надають послуги в галузі бізнес-кредитування	31%
Кількість осіб, що працює на фінтех-ринку	17,4 тис. осіб
Головні технології серед українських фінтех-компаній	API, штучний інтелект, чат-боти, хмарні сервіси, біометрика

За даними порталу UA Consulting (2025) українське фінтех-обслуговування продовжувало стабільно розвиватися, це стосується мобільного банкінгу, цифрового банкінгу, платіжних платформ (Таблиця 4).

Таблиця 4. Окремі показники розвитку українського фінтех-ринку 2025 року. (Джерело: створено на основі даних UA Consulting: *Ukraine's \$6.9B Fintech Boom in 2025: Opportunities, Trends & Risks (2025)*)

Показник	Значення
Відсоток дорослого населення, що має смартфон	85%
Відсоток дорослого населення, що користується мобільним банкінгом	60%
Лідери цифрового банкінгу	monobank, izibank
Кількість активних користувачів у лідерів цифрового банкінгу	12 млн
Платіжні платформи – лідери за обсягами трансакцій	LiqPay, Fondy, Portmone
Обсяги платежів, що оброблялися платіжними платформами-лідерами протягом 2025 р.	6,77 млрд дол. США
Обсяги платежів, що оброблялися платіжними платформами-лідерами протягом 2024 р.	5,781 млрд дол. США

Україна активно розвиває цифрову інфраструктуру, за даними Міністерства фінансів України (2025), Україна ввійшла до трійки лідерів Європи за Індексом розвитку відкритих даних Open Data Maturity (97%).

Звіт Startup EU Nation Standards (2024) – щорічне дослідження, що оцінює країни за рівнем підтримки стартапів і створення позитивного економічного й правового середовища для їхнього розвитку, – високо оцінив зусилля України в цьому напрямі. 2024 року Україна посіла високі позиції за такими показниками: швидкість запуску онлайн-бізнесу (Дія); доступ до фінансування (Український стартап-фонд, визнаний ефективним інструментом підтримки, надав 570 грантів на суму 423 мільйони гривень); доступність цифрових державних послуг і сприятливе податкове середовище (особливий правовий та податковий режим Дія.City надає технологічним компаніям можливості для ефективного залучення інвестицій).

Водночас, якщо подивитись на оцінку загальної інноваційної спроможності України згідно з Глобальним інноваційним індексом (2025) (GII), який ранжує світові економіки щодо їхнього інноваційного потенціалу, складається приблизно з 80 показників, згрупованих за інноваційними ресурсами й результатами, та покликаний відобразити багатомірні аспекти інновацій, то представлені дані мають неоднозначний вигляд. Поміж 39 країн Європи Україна посіла 35 місце й 15 місце поміж 36 країн із доходом, вищим за середній. При цьому з 2020 року вона втратила позиції в загальному рейтингу й перемістилася з 45 позиції 2020 року до 66 позиції 2025 року; за показником інноваційних ресурсів вона втратила позиції з 71 до 80 місця; за показником результатів інноваційної діяльності – з 37 до 54 (Таблиця 5).

Таблиця 5. Рейтинги України в Глобальному інноваційному індексі за 2020-2025 рр. (Джерело: створено на основі даних Global Innovation Index (2025))

Рік	Загальна позиція в рейтингу	Позиція за показником інноваційних ресурсів	Позиція за показником результатів інноваційної діяльності
2020	45	71	37
2021	49	76	37
2022	57	75	48
2023	55	78	42
2024	60	78	54
2025	66	80	54

Україна посідає високі місця за показником результатів діяльності в царині знань і технологій (47-е місце), рівнем розвитку бізнесу (56-е місце), людським капіталом і науковими дослідженнями (65-е місце). Показники розвитку ринку (85 місце) та інфраструктури (75 місце) – на середньому рівні, найгірша ситуація з показниками інституційного рівня (108 місце) (Таблиця 6).

Таблиця 6. Показники якості економіко-інституційного середовища України згідно з Глобальним інноваційним індексом 2025 року. (Джерело: створено на основі даних Global Innovation Index (2025))

Показник	Позиція в рейтингу
Інститути	108
Людський капітал і дослідження	65
Інфраструктура	75
Розвиток ринку	85
Рівень розвитку бізнесу	56
Результати діяльності в царині знань і технологій	47
Результати креативної діяльності	67

Оцінки інституційного середовища на основі методики Світового банку Worldwide Governance Indicators (2025) підтверджують низький рівень інституційної ефективності в Україні. Як показали наші попередні дослідження (Корнівська, 2024), він є низьким не тільки порівняно із середньоєвропейським рівнем, а й порівняно з європейськими країнами низької інституційної ефективності; протягом усього періоду досліджень Україна показувала від’ємні значення практично всіх індексів інституційної ефективності, крім індексу права голосу та підзвітності держави й індексу політичної стабільності, за якими на нетривалий час удалося досягти позитивних значень.

Порівняння авангардного розвитку цифрових фінансів в Україні з її загальною інноваційною спроможністю та якістю інституційного середовища показало, що для розвитку цифрових фінансів вирішальним чинником не є наявність

розвинуеного інституційного середовища. Воно є бажаним і сприятливим, як у країнах ЄС, проте його відсутність, як у низці африканських держав, не перешкоджає формуванню та поширенню цифрових фінансових послуг.

Цифрові фінанси здатні розгортатися всюди, де існує потенційний попит із боку споживачів, стимульований зростанням пропозиції послуг із боку фінансових установ. Тобто вони стають самодостатнім, автономним елементом економічного середовища, маючи власну технологічну інфраструктуру, цифру валюти (Mishchenko et.al, 2025), формуючи пропозицію й стимулюючи попит на продукт діяльності – фінансову послугу – й отримуючи так істотну частину економічної влади та ресурсів.

Техносоціальні механізми впливу цифрових фінансів і зумовлені ними інституційні ефекти вказують на формування нової архітектури економічних відносин, за якої фінансові установи трансформуються з допоміжних елементів ринкового середовища на ключових агентів соціально-економічних змін, оскільки визначально впливають на людину, її соціалізаційні процеси, економічні практики та ідентифікаційні конструкти, продукуючи специфічну логіку господарювання, що виходить за межі класичної ринкової раціональності.

ДИСКУСІЯ

Тривання трансформаційних процесів, викликаних цифровим переходом у галузі фінансових послуг, зумовило появу наукових робіт про розрив цифрових фінансів із традиційною ринковою логікою. Аналіз поведінки на цифрових фінансових платформах, де традиційні ринкові механізми не завжди діють, характеристика нових форм порушень у DeFi та їх соціальний вплив представлені в роботі Xihan Xiong et.al. (2023). У роботі Carponi et. al. (2023) охарактеризована поточна інфраструктура DeFi, показані операційні ризики для користувачів, що свідчать про інший тип взаємодії на фінансовому ринку — більш технологічно зумовлений, ніж класично ринковий. Ma et. al. (2023) розкривають проблеми управління DeFi, що важко вписуються в традиційні ринкові форми регуляції, оскільки механізми ухвалення рішень тут визначаються кодом і спільнотою, а не ринковими цінами.

Внесок цієї роботи в досліджувану проблематику полягає в обґрунтуванні тези, що в сучасних умовах цифрові фінанси перестають бути інструментом і стають окремим інститутом влади в економіці. За умов, коли вони мають власну інфраструктуру (платформи, алгоритми, блокчейн), власну валюту, самостійно формують попит і пропозицію на фінансові послуги, концентрують ресурси й контроль над ресурсами, їх необхідно регулювати як автономні замкнені екосистеми, а не окремі фінансові установи та послуги. Сьогодні потрібна зміна самої філософії регулювання, яка має будуватися на усвідомленні змісту фінансової послуги за цифрового переходу як вбудованої системи організації економічного й соціального буття суб'єкта з функцією модерації економічної активності, зростанням інформаційної асиметрії та владним впливом.

Значною частиною системи регулювання цифрових фінансів має стати контроль за цифровою залежністю користувача для обмеження економічної влади цифрових надавачів послуг. Для формування регуляторної рамки необхідним є міждисциплінарний підхід для інституціоналізації діяльності цифрових екосистем, що включають платформу, алгоритми, на основі яких працює платформа, дані, що використовуються в процесі надання послуг, засіб обміну (валюта), алгоритми впливу на поведінку людини.

Винятково необхідною стає зміна підходів у нагляді, зважаючи на швидкість та адаптивність цифрових фінансів до регуляторних змін. Мова йде про вбудовані механізми забезпечення прозорості алгоритмів, лімітів ризику тощо, спрямовані на мінімізацію первісної ринкової асиметрії між фінансовими установами та їх споживачами.

Співставлення інституційного розвитку та розвитку цифрових фінансів у роботі представлене на основі аналізу українських реалій, що створює певні обмеження при використанні результатів цієї роботи. Для отримання ширшого уявлення про співвідношення інституційного розвитку країн і цифрової трансформації фінансів триватимуть подальші дослідження.

ВИСНОВКИ

Глобальний цифровий фінансовий трансформаційний перехід постає не лише як черговий етап технологічного оновлення фінансового посередництва, а і як якісна зміна архітектури економічних відносин, у межах якої фінансова послуга інтегрується в повсякденні практики людини та стає невід'ємним елементом її соціально-економічної активності. Попри значний потенціал цифрових фінансових технологій щодо підвищення інклюзивності, мобільності й

ефективності фінансової системи, їхня внутрішня суперечливість і неоднозначність взаємодії з ринковими інститутами засвідчують формування нової моделі господарювання, що поєднує інноваційний розвиток зі зростанням структурних і поведінкових ризиків і потребує концептуального переосмислення її економічних і соціальних наслідків.

Аналіз розвитку цифрових фінансів в Україні крізь призму загального рівня інноваційної спроможності й чинної інституційної ефективності показав, що ступінь сформованості інституційного середовища не є визначальним чинником розвитку цифрових фінансів: вони здатні функціонувати й у юрисдикціях із розвиненою регуляторною системою, і в умовах її фрагментарності за наявності споживчого попиту на відповідні фінансові сервіси, який фактично формується під наглядом і впливом самих цифрових фінансів. Це підкреслює їхній особливий замкнений зміст як джерела економічної влади й специфічний статус у новій неринковій системі господарських відносин, що перебуває на етапі становлення.

Дослідження показало, що техносціальний вплив цифрових фінансів має глибокі соціоінституційні ефекти, що свідчить про трансформацію змісту й ролі фінансових інституцій за цифрового переходу. Роль фінансових інституцій розвивається від інструментальної та ринково-опосередкованої до структурно визначальної й неринкової за своєю природою. Цифрові фінанси перестають бути лише сервісними елементами ринку та набувають ролі автономних агентів соціально-економічних перетворень, здатних формувати поведінкові моделі, соціальний характер і нові типи економічної раціональності. Це зумовлює необхідність переосмислення їхнього інституційного статусу та підходів до регулювання з урахуванням не лише фінансових, а й соціальних та антропологічних наслідків їхнього функціонування.

Зазначені міркування дозволяють зробити висновок, що за цифрового переходу відбувається зміна статусу фінансових установ, які набувають відокремленого положення щодо наявної інституційної системи, що свідчить про становлення нової, неринкової за своїм змістом, моделі економічних відносин, заснованої на автономності цифрових екосистем, алгоритмічному домінуванні та цифровій владі.

Подальше теоретичне осмислення неринкової природи цифрових фінансів та їхнього перетворювального техносціального впливу в контексті формування нової системи економічних відносин доцільно пов'язувати з дослідженням взаємодії соціоінституційних умов і процесів цифрової фінансової трансформації в країнах із різною інтенсивністю цифрового переходу та розробкою рекомендацій щодо оптимальних моделей їх регулювання.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ВНЕСОК АВТОРІВ

Внесок авторів є рівноцінним.

ФІНАНСУВАННЯ

Автори не отримували фінансування для цього рукопису.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

1. Baudrillard, J. (1981). *Simulacres et simulation*. Galilée.
2. BITBO. (2025). *Bitcoin holdings of countries and governments*. URL: <https://bitbo.io/treasuries/countries/>
3. Brailovskaya, V., Dupas, P., & Robinson, J. (2021). Is digital credit filling a hole or digging a hole? Evidence from Malawi. *CEPR Discussion Paper, 16848*. CEPR Press. <https://doi.org/10.3386/w29573>
4. Capponi, A., Iyengar, G., & Sethuraman, J. (2023). Decentralized finance: Protocols, risks, and governance. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2312.01018>
5. Chainalysis. (2025). *The 2025 global adoption index: India and the United States lead cryptocurrency adoption*. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2025-global-crypto-adoption-index/>
6. Chynyt'ska, I., & Bohrinovtseva, L. (2023). The influence of fintech on the development of the financial market of Ukraine. *Economy and Society, 49*. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-60>
7. Dupas, P., Robinson, J., & Brailovskaya, V. (2022, March 8). The impact of digital credit in low-income countries. *VoxEU CEPR Columns*. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/impact-digital-credit-low-income-countries>

8. European Parliament & Council of the European Union. (2023). *Regulation (EU) 2023/1114 of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng>
9. European Startup Nations Alliance. (2024). *EU Startup Nations Standards Report 2024*. URL: https://www.esnalliance.eu/multimedia/esna/sns-report-2024_members-only_1.pdf
10. Faraz, N., & Anjum, A. (2025). Spendception: The psychological impact of digital payments on consumer purchase behavior and impulse buying. <https://doi.org/10.20944/preprints202502.1360.v1>
11. Forbes Ukraine. (2026, January). Ukrainians spent 256 billion UAH on online purchases in 2025 – Prom. URL: <https://forbes.ua/news/ukrainci-vitratili-na-onlayn-pokupki-256-mlrd-grn-prom-21012026-3570246>
12. Fromm, E. (2007). *Escape from freedom*. University Press of America.
13. Kattan-Rodríguez, G. E., & Galindo-Manrique, A. F. (2025). From access to impact: How digital financial inclusion drives sustainable development. *Sustainability*, 17(23), 10799. <https://doi.org/10.3390/su172310799>
14. Kornivska, V. (2024). Institutional efficiency in the context of Ukraine's European integration prospects. *Economic Theory*, 2, 61–87. <https://doi.org/10.15407/etet2024.02.067>
15. Kornivska, V. (2025). Digital finance in the context of developing a digital human. *Problems of Economy*, 1, 308–316. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-308-3164>
16. Lakshminarayanachar, R., Chattopadhyay, R., Ganapathy, K., & Bhushan Sreeravindra, B. (2024). Navigating ethical and governance challenges in AI: Finance. <https://doi.org/10.21428/e90189c8.da2c2ed6>
17. Li, J., Wu, Y., & Xiao, J. (2020). The impact of digital finance on household consumption: Evidence from China. *Economic Modelling*, 86, 317–326. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2019.09.027>
18. Liu, Y., Luan, L., Wu, W., Zhang, Z., & Hsu, Y. (2021). Can digital financial inclusion promote China's economic growth? *International Review of Financial Analysis*, 78, 101889. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2021.101889>
19. Ma, W., Zhu, C., Liu, Y., Xie, X., & Li, Y. (2025). A comprehensive study of governance issues in decentralized finance applications. *ACM Transactions on Software Engineering and Methodology*, 34(7), 1–31. <https://doi.org/10.1145/3717062>
20. McKinsey & Company. (2023, December 5). *Capturing the full value of generative AI in banking*. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/capturing-the-full-value-of-generative-ai-in-banking#/>
21. McKinsey & Company. (2024, March). *How generative AI can help banks manage risk and compliance*. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/risk-and-resilience/our-insights/how-generative-ai-can-help-banks-manage-risk-and-compliance>
22. Ministry of Finance of Ukraine. (2025). *10 years of E-data: Digital transparency that changed the country*. https://mof.gov.ua/uk/news/10_rokiv_ie-data_tsifrova_prozorist_shcho_zminila_krainu-5322
23. Mishchenko, V., Naumenkova, S., Mishchenko, S., & Tishchenko, I. (2025). Formation and functioning of financial metaverse platforms. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 1(60), 111–122. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.60.2025.4689>
24. Namysłowska, M. (2025). The silent death of EU consumer law and its resilient revival: Reinventing consumer protection against unfair digital commercial practices. *Journal of Consumer Policy*, 48, 317–336. <https://doi.org/10.1007/s10603-025-09590-5>
25. National Bank of Ukraine. (2025, March). Cashless payments dominated card transactions in 2024. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttjevo-perevajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami>
26. National Bank of Ukraine. (2026, January). Payments and settlements: In 2025, the number of payments through SEPA increased by almost a quarter. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2025-rotsi-kilkist-platejiv-cherez-sep-zrosla-mayje-na-chvert>
27. North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.
28. Nurazira, S., Daud, M., Ahmad, A., & Trinugroho, I. (2024). Financial inclusion, digital technology, and economic growth: Further evidence. *Research in International Business and Finance*, 70(B), 102361. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102361>
29. Ozili, P. K. (2018). Impact of digital finance on financial inclusion and stability. *Borsa Istanbul Review*, 18(4), 329–340. <https://doi.org/10.1016/j.bir.2017.12.003>
30. Ozili, P. K. (2023). Digital finance research and developments around the world: A literature review. *International Journal of Business Forecasting and Marketing Intelligence*, 1(1). <https://doi.org/10.1504/IJBFMI.2023.127698>
31. Perez, C. (2003). *Technological revolutions and financial capital*. Edward Elgar Publishing.
32. Preziuso, M., Koefer, F., & Ehrenhard, M. (2023). Open banking and inclusive finance in the European Union: Perspectives from the Dutch stakeholder ecosystem. *Financial Innovation*, 9(1), 111. <https://doi.org/10.1186/s40854-023-00522-1>
33. Reuters. (2024, May 21). *AI-intensive sectors are showing a productivity surge, PwC says*. URL: <https://www.reuters.com/technology/ai-intensive-sectors-are-showing-productivity-surge-pwc-says-2024-05-20/>
34. Trofymenko, M., Bulatova, O., Trofymenko, A., & Vyshniakov, O. (2023). Digital development and technological inno-

- vations: Inequality and asymmetry. *Marketing and Management of Innovations*, 14(3), 215–229. <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.3-19>
35. UA Consulting. (2025). *Ukraine's 6.9B fintech boom in 2025: Opportunities, trends & risks*. URL: <https://uaconsulting.eu/2025/06/18/ukraine-fintech-investment/>
36. Ukrainian Association of FinTech and Innovation Companies. (2025). *FinTech trends 2025*. URL: https://fintechua.org/fintech_trends_2025
37. Ukrainian Association of FinTech and Innovation Companies. (2025). *The Ukrainian fintech catalog 2025*. URL: <https://fintechua.org/ukrainianfintechcatalog2025>
38. Unex Bank. (2024). *Cards and services for individuals*. <https://unexbank.ua/privatnim-osobam/kartki/vidchuj>
39. United Nations. (2016). *Digital financial inclusion*. International Telecommunication Union. URL: https://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2016/01/Digital-Financial-Inclusion_ITU_IATF-Issue-Brief.pdf
40. Visa. (2025). *Visa Stay Secure Study 2025: 80% of Ukrainians mostly or completely trust digital payments*. URL: <https://www.visa.com.ua/en-UA/about-visa/newsroom/press-releases/prl-14052025.html>
41. World Bank. (2016). *World development report 2016: Digital dividends*. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0671>
42. World Bank. (2020). *Universal financial access 2020: Lessons for the future*. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099045106142226430/pdf/P16287007a0d6b0680a7420d4fe7fbc767d.pdf>
43. World Bank. (2025). *Worldwide governance indicators*. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators>
44. World Intellectual Property Organization. (2025). *Global Innovation Index 2025*. URL: <https://www.wipo.int/gii-rank-ing/en/ukraine>
45. Xiong, X., Wang, Z., Cui, T., Knottenbelt, W., & Huth, M. (2023). Market misconduct in decentralized finance (DeFi): Analysis, regulatory challenges and policy implications. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2311.17715>
46. Yahya, S. D., Yahya, A. F., & Afrizal, Y. H. (2025). The dark side of the moon: Unmasking behavioral risk behind fintech adoption among digital natives. *Organizations and Markets in Emerging Economies*, 16(2), 366–386. <https://doi.org/10.15388/omee.2025.16.16>
47. Zhang, W. (2025). The impact of digital finance on young people's online consumption. <https://doi.org/10.54254/2754-1169/2025.BL24604>
48. Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. PublicAffairs.

Valeriia Kornivska, Oleh Yaremenko

DIGITAL FINANCE VS MARKET LOGIC OF ECONOMY

The global digital financial transformational transition should be interpreted not as a linear continuation of the processes of technological modernization of financial intermediation, but as a qualitatively new stage in the evolution of the system of economic relations. Within its framework, the financial service is institutionalized in the everyday practices of economic agents and acquires the status of an integral component of their socio-economic interaction. At the same time, despite the significant potential of digital financial technologies to increase the efficiency of the financial system, their inherent internal contradictions and complex configuration of interaction with market institutions and subjects indicate the actualization of the transformative socio-institutional impact of digital finance and the formation of a new business model. The latter is characterized by a combination of innovative dynamics with increased structural and behavioral risks and necessitates a conceptual rethinking of its economic and social consequences.

The purpose of the work is to substantiate the change in the status of financial institutions during the digital transition and characterize their separate position in relation to the existing institutional system, which indicates the emergence of a new non-market model of economic relations based on the autonomy of digital ecosystems, algorithmic dominance, and digital power.

The results of the study showed that the level of institutional maturity of the environment is not a decisive determinant of the development of digital finance, since it can function effectively both within jurisdictions with an established regulatory architecture and in conditions of its institutional incompleteness, provided that there is consumer demand for relevant financial services, which, in turn, is largely formed under the influence and control of the digital financial institutions themselves.

The paper shows that the autonomous nature of digital finance proves its special nature as a specific source of economic power, reveals changes in its institutional status and functional role from instrumental and market-mediated to transformative and non-market in its main characteristics. The synthesis of autonomy, self-sufficiency of digital finance, and its specific role in constructing subjective behavior and social character. determines the need to rethink the philosophy of

regulating the digital financial transition. Its defining components should be: the use of an ecosystem approach in regulation; the formation of a perception of a financial service as organically integrated into economic and social existence, and not as an external tool; recognition of the moderating influence of digital financial institutions on subjective behavior; control over the digital addiction of consumers; changes in supervision.

Keywords: digital finance, institutional environment, socio-institutional transformations, subject behavior, social nature, transformative nature of digital finance, regulation

JEL Classification: G21, G29, O16, O31